

אפשרות במקרה הראשון דלעיל, שאותה בת שבא עליה היא גם אם-חמיו ואם חמותו (ע' שטמ"ק אות יד. וע"ע חק נתן).

ג. האפשרויות הנ"ל קיימות גם בהנחה שאין איסור חל על איסור – לפי שבאיסור 'כולל' (= שהאיסור השני חל על אובייקטים נוספים שהיו מותרים לאותו אדם עד כה) או 'מוסיף' (= שהאיסור השני חל על אישים שהיו מותרים עד כה באותו אובייקט. וכן תוספת איסור הקטרה למוזב נחשבת 'איסור מוסיף'. ולדעת רש"י, אף איסור הנאה על איסור אכילה נחשב 'איסור מוסיף') או באיסור 'בת אחת' (ששני האיסורים חלו כאחת) איסור חל על איסור. ובכל האופנים דלעיל יש אפשרות של איסור מוסיף או כולל או בת אחת, כמפורט בגמרא.

רבי שמעון (ביבמות לב. ובשבועות כד.) אינו סובר לא 'איסור מוסיף' ולא 'איסור כולל', ואפילו איסור חמור על איסור קל (וכדלהלן כג ותד"ה ומי).

בשיטת ר' יוסי נחלקו הדעות (ביבמות לג) האם מודה באיסור כולל. ואולם באיסור מוסיף ודאי מודה שחל, ובוז מדבר התנא (עתוס').

וכן נחלקו תנאים (בחולין קא. ובתוס') באיסור כולל שאינו חמור מהאיסור הראשון ולא מוסיף עליו.

ויש דעה שרק איסור חמור חל על איסור קל [אעפ"י שהאיסור השני אינו כולל ולא מוסיף], ולא להפך (רבי להלן כג: ורבי יהודה חולין ק:).

להלכה, איסור כולל חל אפילו אינו חמור מהראשון, וכן איסור מוסיף חל על איסור (ע"מב"ם שגגות ד,א; איס"ב יז,ה ועוד), אבל איסור שאינו כולל או מוסיף, לא חל על איסור אף לא על איסור קל ממנו, כגון איסור לאו על עשה (עתוס' שבועות כג: ד"ה דמוק').

נחלקו הדעות ב'איסור כולל' משני שמות, כגון אשת איש ונעשית חמותו, שאעפ"י שכשנשא בתה ונעשתה זו חמותו נאסרו נשים נוספות עליו, אך לא נאסרו באותו שם שהיא נאסרת (עתוס' כאן וביבמות לב:).

דף טו

כד. כמה חטאות / אשמות חייב אדם בשגגות דלהלן?

- א. בא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו.
- ב. בא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד.
- ג. בא על ערוה וחזר ובא עליה.
- ד. קצר בשבת כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת.
- ה. קצץ תאנה ודלית (= זמורת גפן) המודלית עליה, בבת אחת.
- ו. שחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד.
- ז. אכל חתיכות נותר של זבח אחד בחמשה תמחויין, או מחמשה זבחים.
- ח. אכל מן הזבח קודם זריקת דמים – בחמשה תמחויין, או מחמשה זבחים.
- ט. כאופנים הנזכרים וב'לא-הודע' (כגון חתיכת התר וחתיכת איסור לפניו, ואינו יודע איזו אכל).

א. הבא על אחותו שהיא אחות-אביו וגם אחות-אמו [כגון שבא על אמו והוליד שתי בנות ובא על אחת מהן והוליד בן ובא הבן על אחות אמו, שהיא גם אחותו (מאב) וגם אחות אביו] – חייב שלש חטאות, ששמות (= לאוין) מחלקים (ערוה אחתו ג"ה. וכן יש דרשות נוספות – ע' לעיל ב. ואינו דומה לחמותו שהיא אם חמיו ואם חמותו – ששם הכל נלמד מאזהרה אחת – 'אשה ובתה'. שטמ"ק).

ב. בא על חמש נשיו נדות, אפילו בהעלם אחד – חייב על כל אחת ואחת, שגופים מחלקים (ואל אשה בנדת טמאתה. לעיל ב).

ג. בא על ערוה וחזר ובא עליה; בשני העלמות – חייב שתי טארות. בהעלם אחד – לחכמים אינו חייב אלא אחת, שהרי כאן גוף אחד, העלם אחד ושם אחד. ולר' אליעזר – חייב שתיים. [וחייב על כל כה וכה. עפ"י יבמות לד; רא"ש].

הוא בהעלם אחד והיא בשנים; לחכמים, הוא אינו חייב אלא אחת והיא חייבת שתיים.

ד. קצר כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת בהעלם אחד; לחכמים, אינו חייב אלא חטאת אחת. ולר' אליעזר – נחלקו אמוראים; לדעת רבה חייב שתיים לפי שעשה שני חטאים, ולרב יוסף אינו חייב אלא אחת לפי שאפשר לערבן, כלומר לקצרן בבת אחת. [ובדעת סומכוס נקט רב יוסף לחייב על כל אחת ואחת (עפ"י חולין פב:)].

ומבואר בגמרא שכשקצרן בבת אחת – אינו חייב אלא אחת לכולי עלמא.

משמע בגמרא שאפילו קצץ שתי תאנים משני עצים בבת אחת, דומיא דדלית ותאנה – אינו חייב אלא אחת. ולכאורה נראה שאפילו קצץ תאנה וענבים כאחת אינו חייב אלא אחת שהרי שניהם אב, וכן מדויק מרש"י. ואולם הרשב"א (שבת צג:) כתב באופן זה שחייב שנים. (וע' בחדושים ובאורים ג, טז. וע"ע רשב"א שבת צו. קונטרס תוצאות חיים ג, ו).

ה. קצץ בבת אחת תאנה וזמורת הגפן (והוא צריך לזמורה, כגון להסקה. והרי היא תולדת 'קוצר'); ר"א מחייב שתיים [על אב ותולדה דידיה], וחכמים (בשבת סח. וכן רבי עקיבא – להלן טו) פוטרים. פירוט נוסף בידינו חילוק מלאכות בשבת – ע' בשבת ע עא.

ו. שחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד; לפי תנא קמא, לר' עקיבא אינו חייב אלא אחת ולר' יהושע חייב על כל אחת ואחת. ולפי ר' שמעון, הכל מודים בזה שאינו חייב אלא אחת (שאינן ללמוד מדין מעילה לחייב על כל אחת ואחת, כדלהלן). להלכה אינו חייב אלא אחת (רמב"ם שגגות ו, ב).

ז. אכל 'נותר' בחמשה תמחויין [כגון שאכל מחמשה חלקי בהמה שונים, או בחמשה מיני תבלין או בכגון בישול צליה וטיגון וכדו'. ע' בגמרא טז. אופנים שונים. ובערו"ג כתב שכל אמורא מוסיף על דעת חברו חידוש] או מחמשה זבחים, בהעלם אחד; לר' עקיבא ולר' יוסי בר' יהודה (וראבר"ש), אינו חייב אלא אחת. ולר' יהושע חייב על כל אחת ואחת. [יש צד בגמרא שר' יהושע קיבל מר' עקיבא. ומכל מקום מובאת בברייתא דעת תנאים הסוברת שחייב על כל אחת ואחת].

הרמב"ם (שגגות ו, ב) פסק כר' עקיבא שאינו חייב אלא אחת. ואפשר שדעת התור"ד (בקדושין עז) שהלכה כר' יהושע שגופים מחלקים בבהמות, בקדשים (ע' חז"א לו, א. וכן נראה מר"י מגאש בשבועות כב: שנקט כר' יהושע).

ח. אכל מן הזבח קודם זריקת דמים, בחמשה תמחויין [שטעמם שונה] או מחמשה זבחים, והכל בהעלם אחד; חייב אשם מעילות על כל אחת ואחת. כן מסר רבי יהושע.

וכן פסק הרמב"ם (שגגות ט, ט), והוסיף בה תנאי: ובלבד שיהא שוה פרוטה בכל אכילה. – 'חומרה יתירא היא במעילה, שהרי עשה בה המהנה כנהנה ומצטרפת לזמן מרובה ושליח שעשה שליחותו חייב המשלח, מה שאין דברים אלו בשאר איסורים' (לשון הרמב"ם). דנו האחרונים האם גם לקולא נוקטים במעילה תמחויין מחלקים, אם לאו (ע' מנחת הינוך קכו, כד; שפ"א וחי"ב כאן).

ט. בכל מקום שיש חילוק חטאות, יש חילוק גם באשם-תלוי. ובכל מקום שמביא חטאת אחת מביא אשם תלוי אחד. במעילה, נחלקו תנאים (להלן כב) האם יש חיוב אשם תלוי ב'לא הודע'.

כה. א. אבר המדולדל באדם ובבהמה – האם הוא טמא, כאילו נתלש מן החי?
ב. המנתק או מפריד דבר מגוף כלשהו, האם הגוף מטמא את הדבר או מקבל ממנו טומאה, בעת ההתנתקות / ההפרדות?

א. אבר המדולדל שהוא תלוש ברובו, ומיעוטו עדיין מעורה – אינו מטמא לא באדם ולא בבהמה.

ב. מבואר בגמרא שאם מנתק / מפריד דבר בכל כחו, אין חיבור ביניהם משנתלש ואינם מטמאים זה מזה. ואם לאו – מטמאים. כגון אבר המדולדל שתולשו בכח – לא נטמא ממנו האדם, ואם לאו – טמא. וכן טמא שירדו גשמים על בגדיו והוא מתיום בכל כחו – המים טהורים, לפי שכל עוד הם בבגדיו, אינם מקבלים טומאה (אם משום שעומדים ליבלע בבגד ואינם חשובים (רש"י) או שהם בטלים על גבי גופו ואינם 'משקה' עד שיצאו ממנו במחשבה (עראב"ד טומאת אוכלין יב, 1), אם משום שאין ירדתם לרצון. תוס'), וכשנתלשו ממנו הרי לא נגעו בו מפני שנתלשו בכח.

הרמב"ם השמיט בחיבורו הגדול הלכה זו, שניתנו בכל כחו (ע' לקוטי הלכות).